

מוסיקה למיתרים כלי הקשה וצ'לסטה מאת בלה ברטוק (25.3.1881 - 26.9.1945)

על המלחין

בלה ברטוק נולד בהונגריה בשנת 1881, ומת בשנת 1945 בארצות הברית. את החינוך המוסיקלי הראשון קיבל מאמו שהיתה מורה לפסנתר. היא עברה אתו מן העיירה בה נולד אל העיר הגדולה פרסבורג, בה למד נגינה והלחנה, ושם התוודע אל ידידו המלחין דוהנאני. בעקבותיו עבר לבודפשט, למד באקדמיה המלכותית, והתפרסם כפסנתרן מבריק.

התרבות הכללית והמוסיקלית ששלטה באותה תקופה בהונגריה היתה גרמנית רומנטית. ברטוק הושפע בראשית דרכו מברהמס, אחר-כך פנה אל האסכולה של ואגנר וליסט, ורק אחר-כך מצא את דרכו באמצעות קשריו עם התנועה הלאומית ההונגרית, ששאפה להשתחרר מן השליטה של התרבות האוסטרית-גרמנית: היצירה הראשונה שלו לתזמורת היתה פואמה סימפונית על חיי הפטריוט ההונגרי קושוץ.

בשנת 1905 פתח בדרך חדשה, שהשפיעה על חייו ויצירותיו. הוא יצא עם חברו המלחין דוהנאני אל הכפרים המרוחקים מן המטרופולין ומן ההשפעות האוסטרו-גרמניות. הם ערכו מסע מחקר ואיסוף של מנגינות-עם הונגריות מקוריות, כפי שנשמרו אצל זקני הכפרים, ללא השפעות וסילופים של תזמורות צועניות, ושל התרבות האוסטרו-גרמנית. מסע מחקר זה הניב עריכה והוצאה לאור של אוסף שירים עממיים מקוריים. גם בשנים הבאות עסק ברטוק, יחד עם המלחין ההונגרי קודאי, בהקלטה ותיווי של מנגינות ושירים עממיים אצל הכפריים של כל הארצות השכנות, כולל שירי עם מטורקיה ומצפון אפריקה. ברטוק ערך מחקר מדעי על הפולקלור, פרסם אוספים הכוללים כ- 6000 שירי עם, והתפרסם כאתנומוסיקולוג.

בשנת 1911 הקים, ביחד עם מלחינים צעירים, את החברה המוסיקלית ההונגרית החדשה למען מוסיקה חדישה, אבל נתקל בהתנגדות הציבור והביקורת. כשהונגריה השתחררה מן השלטון של אוסטריה לאחר מלחמת העולם השנייה, התקבלו יצירותיו הבימתיות של ברטוק: נסיך העץ, כחול הזקן והמנדרין המופלא על-ידי הקהל ההונגרי ברצון. אבל כשהפאשיסט הורטי, עושה דברו של היטלר והנאצים תפס את השלטון בהונגריה – הורדו היצירות מן הבמה. בתקופה זו, היה ברטוק מקובל כמלחין גדול בארצות אירופה יותר מאשר במולדתו. למרות האפשרויות הכלכליות הנוחות שהיו לו בהונגריה העדיף שלא לשתף פעולה עם השלטון הנאצי, והעביר ביקורת גלויה על המצב הפוליטי. חבריו שדאגו לשלומם, הציעו לו לעזוב את מולדתו, בטרם יהיה מאוחר מידי.

בשנת 1940 הגיע ברטוק לארצות הברית. שם ערך מסע קונצרטים לשני פסנתרים עם תלמידתו-אשתו. אוניברסיטת קולומביה העניקה לו תואר דוקטור לשם כבוד, והציעה לו משרה כחוקר פולקלור (במשך כל חייו סירב ברטוק להורות קומפוזיציה). למרות ההתחלה המבטיחה בארץ החדשה, לא זכה ברטוק לחיים מאושרים בארצות הברית. אישיותו הצנועה לא כבשה את הציבור האמריקאי, הוא חש בדידות, הקונצרטים מהם קיווה להתפרנס לא היו רבים, והפסימיות שלו גדלה.

במכתביו טען כי איבד את אמונתו באנשים, במדינות, בכל, וכי כל חודש נוחתת עליו מכה חדשה. כאשר הצטרפה ארצות הברית למלחמה בנאצים בשנת 1942, אף הפנסיה הקטנה, שקיבל כל חודש מהונגריה, פסקה מלהגיע. התזמורות בהונגריה ובגרמניה החרימו את יצירותיו, כך שלא יכול היה לקבל תמלוגים וגם מקור פרנסה זה נסתם.

כאשר חלה ברטוק במחלה קשה, גייסו עברו ידידיו את תמיכת איגוד הקומפוזיטורים של ארצות הברית וקרנות אחרות, על מנת לזרז את הבראתו ולאפשר לו להמשיך לכתוב ולהלחין. את יצירותיו האחרונות, שהן מן הגדולות והחשובות במכלול יצירתו, כתב לפי הזמנה של גופים שונים. בימיו האחרונים התאמץ להשלים את הקונצרטו השלישי לפסנתר. את הקונצרטו לויולה השלים וערך חברו וידידו טיבור סרלי. על ערש דווי אמר ברטוק לרופאו: " כמה חבל שעלי לעזוב את העולם הזה כשיש לי עוד כל-כך הרבה מה לומר".

ברטוק הלך לעולמו עני וכמעט בלתי ידוע בקרב מוסיקאים וחובבי מוסיקה. נראה כי היה עליו למות כדי לזכות בפירסום ובהכרה: גל גדול של התענינות ביצירותיו שטף את ארצות הברית. מנצחים, מבצעים, חברות הקלטה, תחנות רדיו ומוציאים לאור מיהרו להעניק לו את הכבוד וההכרה שיכלו לנחם ולעודד אותו, לו הגיעו מוקדם יותר.

ברטוק יצא לדרך כמלחין עם השפעות של ווגנר וליסט, ברהמס ושטראוס. אחר-כך קלט וספג מן האימפרסיוניזם הצרפתי, והקדים במובנים מסוימים טכניקות של שנברג וסטרוינסקי. בצד החדשנות בתחומים רבים, שמר על המורשת הקלאסית, וביטא ליריציזם הרואי "בטהובני" במדה מסוימת. מחקר הפולקלור וההכרות עם סולמות פנטטוניים ומודאליים שחררה אותו מכבלי המז'ור-מינור. הניב האישי שלו תמציתי כגביש, לעתים חמור, לעתים פראי ומתפרץ, ולעתים לירי ומסתורי, ותמיד ייחודי ומקורי.

מיצירותיו החשובות: ריקודים רומניים 1910; כחול הזקן 1911; אלגרו ברברו 1911; המנדרין המופלא 1919; out of doors 1926; שלושה קונצ'רטי לפסנתר; שש רביעיות לכלי קשת; קנטטה פרופנה; קונטרסטים 1938; קונצ'רטו לכינור 1938; סונטה לשני פסנתרים וכלי הקשה 1938; מוסיקה למיתרים כלי נקישה וצ'ילסטה 1936; הקונצ'רטו לתזמורת 1944; מיקרוקוסמוס לפסנתר 1937, ועוד...

על היצירה

היצירה נכתבה בשנת 1936 עבור המנצח השוויצרי פאול זאכר והתזמורת הקאמרית של באזל במלאות עשר שנים להיווסדה. ביצוע הבכורה התקיים ב1937 בבאזל ואילו הבכורה ההונגרית התקיימה בבודפשט ב1938.

הרכב כלי הנגינה הוא מאד לא שגרתי וכולל שתי תזמורות מיתרים, כלי הקשה (תוף צבאי עם קפיצים* ובלי קפיצים*, תוף באס, זוג מצילתיים*, זוג מצילתיים קטנים*, טאם-טאם*, טימפני עם פדאל, וקסילופון), נבל, פסנתר וצ'ילסטה.

* (כל כלי ההקשה המסומנים בכוכבית נישלטים על-ידי נגן אחד)

ברטוק ציין במפורש את המיקום של הנגנים על הבמה:

	קונטרבס I	קונטרבס II	
צ'לו I	טימפני	תוף באס	צ'לו II
ויולה I	תוף צבאי	מצילתיים	ויולה II
כינור II	צ'לסטה	קסילופון	כינור IV
כינור I	פסנתר	נבל	כינור III

שתי קבוצות המיתרים ממוקמות בשני צידי הבמה כשהן פונות אחת אל השניה אבל באופן כזה שמאחור הן מחוברות באמצעות הקונטרבסים.

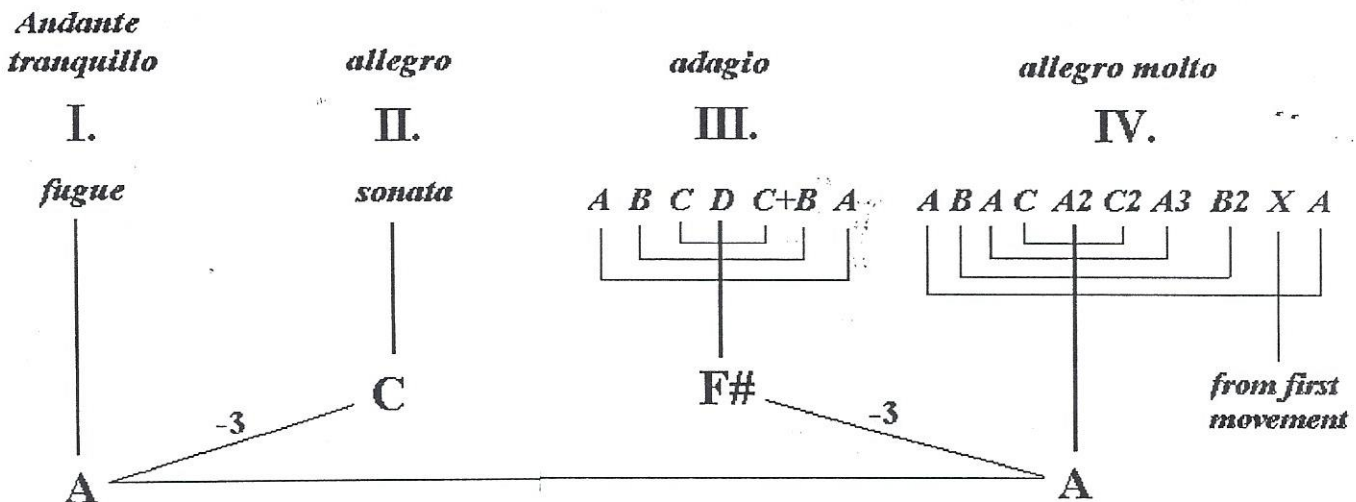
כלי ההקשה ממוקמים במרכז הבמה. גם הם פונים אחד אל השני: טימפני מול תוף באס, תוף צבאי מול מצילתיים, וצ'לסטה מול קסילופון. את הפסנתר משלים הנבל בצד השני.

ברטוק שאף ליצור אפקט סטריאופוני. שתי תזמורות המיתרים מנהלות לעיתים דו-שיח ומדי פעם מתאחדות כמו מקהלות מפוצלות מהמאה ה-17. הן מנגנות בנפרד, או יחד עם, כלי-הקשה שמקובצים בצירופים שונים. האפקטים שנוסו ברביעיות המיתרים של ברטוק מיושמים כאן: נגינה ליד הגשר, גליסנדי, פיציקטי, טרמולי ועוד.

היצירה כתובה בארבעה פרקים:
 אנדנטה טרנקוילו
 אלגרו
 אדג'יו
 אלגרו מולטו.

תוכנם של הפרקים מתואר על-ידי ברטוק עצמו במכתב ששלח אל המוציא לאור שלו ב-1937. ציטוטים מתוך המכתב יבוא להלן במסגרת התייחסות לפרקים הרלבנטיים.

להלן תרשים גרפי של היצירה המדגיש את מבנה הסימטרי:

השפה המוסיקלית של היצירה

בתחילת המאה העשרים חלו שינויים גדולים בשפה המוסיקלית של מלחינים רבים, ביניהם גם ברטוק.

במוסיקה למיתרים כלי הקשה וצ'לסטרה ניתן להבחין בשינויים הללו, המתבטאים בתחומים רבים וחשובים: הסולמיות, הטונליות, הפונקציונליות, עיבוד המוטיבים, טכניקות קונטרפונקטיות, האקורדים, המצלולים, התיזמור, והעמדת הכלים על הבמה.

בתחום הסולמיות משתמש ברטוק גם בסולמות דיאטוניים-מודאליים וגם בסולמות כרומטיים. לעתים הקונטרסט ביניהם מנוצל לדרמטיות, לעתים ברטוק מביא לסינתיזה ביניהם. הטונליות ביצירה מתבטאת בביסוס צליל מרכזי מבלי להשתמש כמעט בפונקציונליות (כלומר ביחסי טוניקה, דומיננטה וסוב-דומיננטה). אופייני מאוד גם ציר של שני קטבים, שני מרכזים צליליים, כמו דו – פה #, ולה – מי b, המחלקים את האוקטבה באופן סימטרי.

המבנה המסורתי של האקורדים משתנה, וגם אם מופיע המבנה הטרציאלי המסורתי, משמעותו שונה. צירופי צלילים המושמעים בו בזמן במרווחים הרמוניים שאינם דווקא טרצות, מהווים מצלולים שלהם תפקידים הקשורים בצבע, באוירה, ברשמים וביצירת אפקטים שונים, כמו גם תפקיד צורני.

הקו המלודי נבנה ממוטיבים בעלי מנעד מצומצם בדרך כלל. את המוטיבים במוסיקה האמנותית של ברטוק בונים מרווחים כמו סקונדות, קוורטות וספטימות, האופייניים למוסיקה העממית ההונגרית, וכן מהלכים מלודיים סולמיים (כרומטיים או דיאטוניים).

עיבוד המוטיבים מתייחס לטכניקות קונטרפונקטיות, למשל ניגודים בכיווניות המלודית של מוטיבים, טכניקות "ראיי" והיפוכי "סרטן". הסימטריה משחקת תפקיד חשוב בעבודה המוטיבית, בטכניקות הקונטרפונקטיות, במרקם, בריתמוס ובצורה.

התחכום הרב בעבודה המוטיבית מאפשר ווריאטיביות עשירה ומגוונת, ומכאן שימוש באותו מוטיב בפרקים שונים, כלומר שאיפה למונותמטיות.

נושא הפוגה, שתי פסוקיות ראשונות:

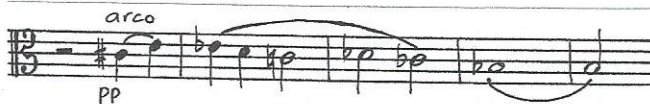
נושא הפרק השני:

נושא הפוגטו בפרק השני:

הנושא החוזר בין החטיבות בפרק השלישי:

ברטוק שהיה מחלוצי האתנומוסיקולוגיה, משתמש ביצירה במקורות עממיים (במיוחד בפרק הרביעי), ומשלב אותם באופן אורגני ברקמה האומנותית.

צורת הקשת – עקרון צורני שהתקבל אצל מלחיני המאה העשרים – מצויה בפרק השלישי של היצירה. (ברטוק כתב כבר בצורת הקשת גם ביצירות קודמות כמו OUT (OF DOORS

המוסיקולוג לנדווי ואחרים טוענים כי העקרון של חתך הזהב, הידוע מן האמנויות הפלסטיות, שפירושו מיקום השיא של הפרק במקום שקובע יחס מתמטי של 0.618 בין שני חלקי הפרק, מיושם כנראה בפוגה שבפרק הראשון. כנגד דיעה זו טוענים מוסיקולוגים אחרים, שהחוש הפנימי והטבעי של ברטוק לפרופורציות נכונות הוא זה שכיוון אותו להרחיב או לדחוס או לחתוך משפטים מוסיקליים ולהתאים זאת להתפתחות הדינמית של הפרק.

פרק ראשון

דברי ברטוק על הפרק:

“פרק ראשון (בי”לה”י) כמו פוגה, בנויה באופן נוקשה. כל כניסה חדשה של הנושא היא בטונליות של קוינטה יותר גבוהה (הכניסה השנייה, הרביעית, השישית וכו’) או בטונליות שנמוכה בקוינטה (כניסה שלישית, חמישית, שביעית, וכו’); בנוסף, שתי כניסות שכונות מאוחרות יותר מופיעות בסטרטו, מספר פעמים; לעיתים, הכניסות מביאות רק שברירים של הנושא. כאשר הטונליות הרחוקה ביותר בשני הכיוונים מושגת (השיא של הפרק), כניסות נוספות מביאות את הנושא בהיפוך, עד אשר הן שוב משיגות את הטונליות העיקרית (”לה”י). זה המקום שבו הקודה מתחילה והנושא מופיע בשתי הצורות שלו (מקור והיפוך).”

הפרק הוא פוגה המבוססת על נושא אחד ויחיד (ללא נושא נגדי):

לנושא קו מתאר כולל של קשת המתחיל בלה, מטפס עד מי וחוזר ללה.

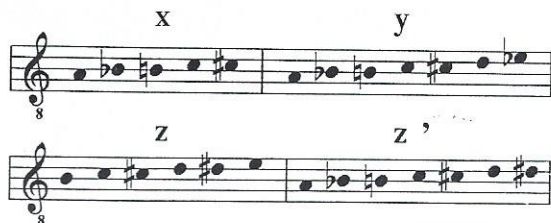
מלאי הצלילים המרכיבים אותו כולל את כל הצלילים הכרומטיים במסגרת מנעד זה.

השיא של הנושא מוגדר על ידי הקונטור, הצליל הגבוה ביותר וההטעמות הריתמיות.

נושא הפוגה בנוי מארבע פרזות. כל אחת בפני עצמה יש לה קונטור קשתי-מתפתל. שלושת הראשונות מתחילות ב לה וממלאות בהדרגה את המינעד עד מי. הפרזה השלישית מהווה את שיא הנושא ואילו הרביעית מחזירה אותו לנקודת המוצא. הכרומטיות חופשית אך קיימת תחושה ברורה של טוניקה לה.

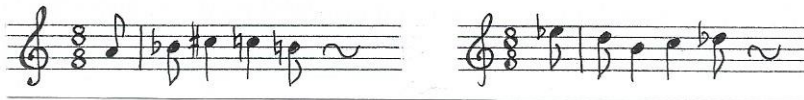
להלן התכן הצלילי של ארבע הפרזות:

המבנה הכללי של הפרק הוא של קשת הבנויה משני חלקים A ו-A'.
A' הוא גירסה מקוצרת של A.

המבנה הקשתי נוצר בעקבות כמה תהליכים :

1. הדינמיקה : A מתחיל ב- *pp* ומתעצם בהדרגה עד לשיא של *fff*. ואילו A' יורד בהדרגה מהשיא עד ל- *ppp*.
2. טונליות : A מתחיל במרכז טונלי על הצליל לה ומתרחק בהדרגה עד לנקודה הטונלית המרוחקת ביותר - מי *b* ואילו A' מתחיל בנקודה הרחוקה ביותר ומתקרב בהדרגה חזרה למרכז הטונלי - לה.
3. טיפול בנושאים : בחלק A הנושא מופיע במצב מקור ואילו בחלק A' הנושא מופיע בהיפוך ראי.

4. גזירת הנושא : בחלק A הכניסות בהתחלה מלאות ובהמשך הנושא מיוצג על ידי פרוזות בודדות שמגיעות בתהליך גזירה עד לייצוג של צליל בודד. בחלק A' התהליך הפוך. היפוך הראי של הנושא מתגבש בהדרגה עד להופעתו המלאה.
 5. מרקם : בחלק A יש הצטברות כלים עד לשיא ובחלק A' הכלים נשמטים בזה אחר זה.
 6. מנעד ורגיסטרציה : הפוגה מתחילה ברגיסטר אמצעי ובמנעד מצומצם. הכניסות של הנושא מרחיבות את המנעד הרגיסטרלי על לצלילים גבוהים מאד ונמוכים מאד. ב'A התהליך מתהפך.
- תהליך ההתרחקות וההתקרבות הטונלית חופף לכניסות הפוגליות. כל כניסה של הנושא מופיעה קוינטה יותר גבוה או יותר נמוך (לסירוגין). לדוגמא בA הכניסה הראשונה היא בצליל לה3, השניה ב-מי4 (קוינטה מעל), השלישית ב-רה3 (קוינטה מתחת) וכו'. ב'A הכניסה הראשונה היא ב-מי b, השניה ב-סי b (קוינטה מעל), הכניסה השלישית ב-לה b (קוינטה מתחת) וכו'.

מספר הכניסות בכל חלק הוא 12 כך שסך כל הצלילים העומדים בראש כל כניסה יוצר סולם כרומטי שלם.

מבנה מפורט

חלק A :

חלק A מורכב מארבע חטיבות של כניסות פוגליות שכל אחת מהן היא שלב בהתרחקות מהטוניקה :

1-----26,27-----2-----33,34-----3-----44,45-----4-----55

החטיבה הראשונה היא אקספוזיציה הכוללת חמש כניסות של הנושא כמספר הקולות של הפוגה. בכל הכניסות הנושא מופיע בשלמותו. מרחקי הזמן בין הקולות הם שווים. חטיבה זו מושמעת בידי המיתרים בלבד.

החטיבה השניה היא אפיזודה שלאחריה קנון. היא כוללת שתי כניסות צפופות של הנושא. גם בחטיבה זו שולטים כלי המיתר.

החטיבה השלישית היא סטרטו. היא כוללת ארבע כניסות המכילות רק שתי פרזות מתוך הנושא. בחטיבה זו נכנסים כלי ההקשה לראשונה.

החטיבה האחרונה כוללת כניסה אחת בלבד: כינורות מנגנים את הפרזה הראשונה של הנושא. הכינורות מלווים במצילתיים, טימפני ותף בס.

חלק A'

חלק A' מורכב אף הוא מארבע חטיבות פוגליות שכל אחת מהן היא שלב בהתקרבות בחזרה אל הטוניקה.

4 3 2 1
56-----5758-----68 69-----77,78-----88

בחטיבה הראשונה מופיע צליל בודד מתוך הנושא ומתחתיו כניסה של הפרזה הראשונה מתוכו בהיפוך.

בחטיבה השניה קיימות שש כניסות: חלקן מסתפקות בהשמעת צליל בודד מתוך הנושא, וחלקן מהוות היפוך ראי של הפרזה השניה הרביעית או הראשונה מתוכו -- בשלמות או בצורה חלקית. החטיבה מסתיימת בסטרטו.

בחטיבה השלישית יש ארבע כניסות: הנושא מופיע עדיין בהיפוך ראי, אך הוא מתגבש בהדרגה עד להופעת הנושא ההפוך בשלמותו. גם כאן מופיעות רב הכניסות בסטרטו.

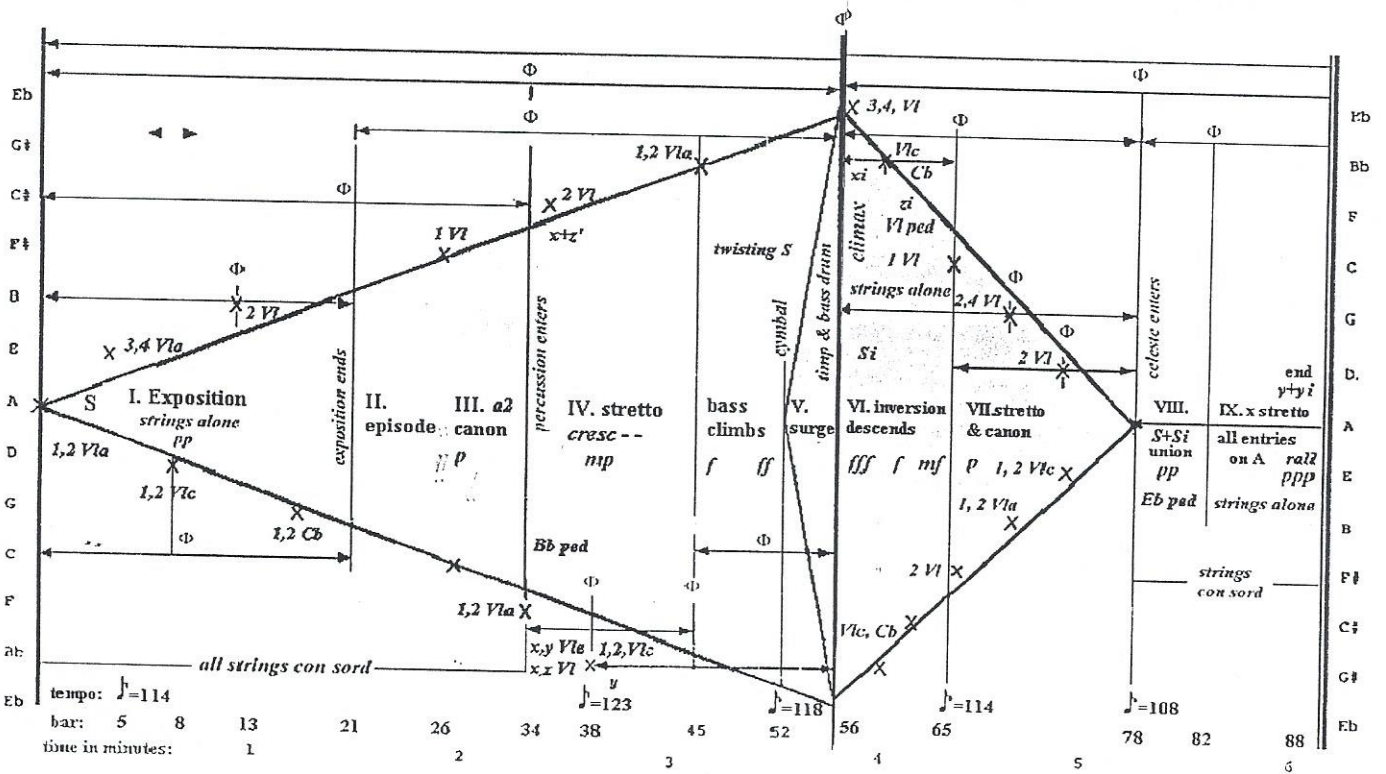
החטיבה הרביעית היא הקודה המביאה כניסה אחת כפולה: כינורות I מנגנים את הנושא במצב "המקורי" ובאותו זמן כינורות IV משמיעים את היפוך הראי של הנושא על אותו צליל (הטוניקה), ומעל נקודת עוגב של מ. ב. תחילתה של חטיבה זו בכינורות מעומעמים. בהמשך, נכנסת הצילסטה ומשמיעה ארפזיים מתפתלים הנארגים סביב הנושא והיפוכו. ולבסוף נשארים שוב המיתרים לבדם.

The image shows a musical score for three instruments: Celesta (Cel.), Violin I (1. VI.), and Violin IV (4. VI.). The score is in 5/8 time and includes dynamic markings like 'pp' and 'non sord.'. The piece is marked 'ca. 108'. The key signature has one sharp (F#). The score consists of three staves with various musical notations including notes, rests, and slurs.

חוקרים ניסו לתת פרשנות סימבולית לקודה של הפרק באמרום כי ברטוק מסמל כאן את הדואליות האוניברסלית של הטבע: דבר והיפוכו. בסיום הקודה מופיעים שברירים של הנושא בסטרטו עם היפוכיהם.

אנליזה גרפית של הפרק, ע"י סלומון:

Bartok: Music for String Instruments, Percussion and Celeste I. Fugue graphic analysis by Solomon

סימני דרך

חטיבה A

הפרק פותח באוירה מיסתורית. הנושא הפותח מזדחל בתנועה איטית חרישית וחסרת משקל של ויולות מעומעמות בשתי התזמורות. הכלים מצטרפים זה אל זה בכניסות הפוגליות. המרקם מתעבה, אך האוירה הערפילית והלוחשת נשמרת למשך זמן רב. (למשך שתי החטיבות הראשונות).

בשלב מסויים נמוג הערפל. הצלילים הופכים בהירים יותר, והטימפני חודר אל החלל האקוסטי בדרדור עמום.
הטימפני משתק, וכלי הקשת ממשיכים לארוג את קולותיהם בהבעתיות הולכת וגוברת תוך הרחבת המנעד והגברת הדינמיקה. (חטיבה שלישית)

לקראת השיא, נעצרת תנועת ההתרחבות. התזמורת נכנסת אל תוך מערבולת איטית. כלי הקשת העליונים נעים בתנועה סירקולרית סביב צליל אחד, בעוד האחרים מטפסים כלפי מעלה. דרדור חרישי (במצילתיים ואחר כך בטימפני) ההולך ומתעצם, מביא את התזמורת אל אוניסון בצליל אחד (מי_b) החוזר ונשמע כהכרות ניצחון במקצבים סינקופיים. (חטיבה רביעית)

חטיבה A'

תהליך הדעיכה קצר בהרבה מתהליך ההתעצמות. הדחיסות הולכת ופוחתת, הדינמיקה נחלשת, הכניסות מתרחקות, והמוסיקה נמוגה כולה אל תוך מעין סימן שאלה שלאחריו שקיעה איטית אל מצולות. (חטיבות ראשונה ושנייה)

המצלול הופך שקוף וזך. כלי הקשת המעומעמים שוב מתפתלים בצלילי הנושא בכניסות צפופות המובילות אל הקודה שבה משמיעה הצילסטה לראשונה את צליליה הכסופים כשהיא אורגת את קוריה הארפזיים מסביב ובינות לנושא והיפוכו הנשמעים יחד בכינורות.

הפרק מסתיים חרישית. קרעים של הנושא הפזורים ברגיסטרים קיצוניים מתגבשים לאמירה סופית של הפרזה השנייה מתוך הנושא המתלכדת על צליל יחיד: לה.

ברטוק – מוסיקה למיתרים, כלי-הקשה וצ'לסטה (תמצית של פרק א')

טכניקה	מצב	חומר תימטי	מרחק בגובה	גובה	מרחק בזמן	תיבה ופעמה	כלי נגינה	
pp	מקור	נושא שלם		לה		1	ויולות	1
	מקור	נושא שלם	5	מי	7,8,12,8 שמי'	4 ⁷	כינורות	
	מקור	נושא שלם	5	רה	"	8 ⁷	צ'לי	
	מקור	נושא שלם	5	סי	"	12 ⁷	כינורות	
	מקור	נושא שלם	5	סול	"	16 ⁷	קונטרבסים	
	מקור	נושא שלם	5	פה#		26 ⁸	כינורות	2
	סטרטו	מקור	5	דו	2 שמיניות	27 ³	קונטרבסים	
	מקור	פרזה	5	פה		33 ⁶	ויולות	3
	סטרטו	מקור	5	דו#	3 שמיניות	34 ³	כינורות	
	סטרטו	מקור	5	סיב	6 שמיניות	35 ³	צ'לי	
	סטרטו	מקור	5	סול#	6 שמיניות	35 ⁹	ויולות	
fff	מקור	פרזה 1 צליל בודד	5	מיב מיב		44 ¹⁰	כינורות	4
						56	צ'לי+בסים	
		צליל בודד	5	סיב		58	כינורות	3
	ראי	פרזה 2	5	להב		58 ⁶	כינורות+צ'לי	
		צליל בודד	5	פה		61	כינורות	
	ראי	(פרזה 4)	5	רהב		62 ⁵	כינור'+צ'לי+בס'	
	ראי	פרזה 1	5	דו		64 ⁷	כינורות	
	סטרטו	ראי	פרזה 1	5	פה#	3 שמיניות	65 ³	
	ראי	נושא שלם		סול		68 ⁵	כינורות	2
	סטרטו	ראי	5	סי	2 שמיניות	69 ²	ויולות	
	ראי	נושא שלם	5	רה		72 ⁷	כינורות	
סטרטו	ראי	נושא שלם	5	מי	2 שמיניות	73 ²	צ'לי	
ppp	מקור וראי	נושא שלם	5	לה		77 ⁵	כינורות	1

פרק שני – אלגרו בצורת הסונטה

מדברי ברטוק על הפרק:

"הפרק השני בצורת סונטה. הטונליות הראשית זו, הנושא השני בסול. בפיתוח מופיע, בצורה שונה מאוד, נושא הפוגה של הפרק הראשון (אקורדים של מיתרים בפיציקטו, ופסנתר), אחר-כך הנושא החדש, שמהווה ציפייה לנושא הראשי של הפרק הרביעי, מופיע בפיתוח בדרך החיקוי. המחזר משנה את משקל שני הרבעים של התצוגה למשקל שלוש שמיניות."

מבנה הפרק:

התצוגה:

התצוגה כוללת שלוש חטיבות עיקריות:

- חטיבת הנושא הראשי, נמרצת וסוערת, בעוצמה גוברת והולכת. פיסוקה ברור ונתמך על ידי נקישות הטימפני.
- חטיבת הנושא השני נפתחת בצלילי פיציקטו עדינים וממשיכה בהתעצמות גדולה. היא מתחברת אל החטיבה השלישית בכמה תיבות של טרילים בלבד, ללא מלודיה.
- החטיבה השלישית, חטיבת הנושא הסוגר, יש בה מתח הנוצר מחילופי עוצמה, וממרקמים ותיזמורים מתחלפים. היא מסתיימת באקורדים חוזרים נמרצים.

חטיבת הפיתוח:

חטיבה זו כוללת כמה חטיבות המתחברות ונכנסות זו לתוך זו: חטיבה ראשונה נפתחת בפיציקטו שקט. ממנו צומח מוטיב הקשור לנושא הפוגה בפרק הראשון. מוטיב זה הופך לאוסטינטו בנבל ובאחת מתזמורות המיתרים, ומעליו מתבלט נושא סינקופי דמוי צליפת שוט. החטיבה מסתיימת בדעיכה. החטיבה הבאה מתחילה בפיציקטו עדין בנושא סולמי, המבשר את הפרק הרביעי. העוצמה, הרגיסטרציה והתיזמור הולכים ומתפתחים עד לשיא. אחריו העוצמה נחלשת במהירות, והסולמיות בכיוון יורד. החטיבה הבאה היא פוגטו, שנושאו קשור לנושא הפוגה של הפרק הראשון. מכלי הקשת הנמוכים צומח מרקם קונטרפונקטי הכולל את כל כלי הקשת, מגיע לשיא, ומאיט מעט.

הרפריזה:

חטיבת הנושא הראשון נמרצת וסוערת כמו בתצוגה. המשקל מתייצב בהדרגה ל - 3/8, ובמשקל זה, בריתמוס מקוצר, מופיע הנושא. בחטיבה השניה משתנה האווירה לסקרצנדו, עוברת לאספרסיבו ואחריו לנושא השני. מתפתח שיא של עוצמה, ברגיסטר גבוה, בעזרת גליסנדי עולים. החטיבה האחרונה – הקודה - נפתחת בווריאנט שמקצר את הנושא הראשי, וממנו נובעות ריצות היוצרות תנופה גדולה ונמרצת אל סיום הפרק.

סימני דרך

התצוגה

חטיבת הנושא הראשון: אחרי מבוא קצר על טרצה המדגישה את הצליל המרכזי דו, פורץ הנושא הראשון בסערה באוניסון, לסירוגין בין שתי תזמורות כלי הקשת, ובטימפני.

Allegro, ♩ ca 138 - 144

Timp.
1. VI.
4. VI.

לאחר הפסוקית הראשונה ממשיך הנושא בפסוקית דומה שלאחריה וריאנטים מקוצרים דמויי סקוונצות. חזרה על הפסוקית הראשונה מסיימת את המשפט הראשון של הפרק. בסיומו, כשאלה, מוטיב הקוורטה בעליה. לטימפני תפקיד תקיף של חיתוך והפרדה בין הפסוקיות של המשפט הראשון.

הפסנתר חוזר שלוש פעמים על ווריאנט של תחילת הנושא – וכלי הקשת מצטרפים כמעודדים בסיומו של כל ווריאנט.

Pfte.

בדוגמא זאת מתבררים מוטיבים מרכזיים בפרק:

- הקוורטה סול-דו והטריטון דו-פה#, שיככבו במהלך כל הפרק כמרווח עולה או יורד, חוזר על עצמו כמה פעמים או "מפוזר" על פני רגיסטרים שונים.
- רצף סולמי בתוך אותם המרווחים, בעליה או בירידה, במילוי סולמי דיאטוני, כרומטי, או מודאלי.

לאחר סולו קצר של הטימפני מנגנות קבוצות כלי הקשת מרקם קונטרפונקטי בעל אופי סקרצנדי על רקע פעימות הטימפני.

2. VI.
1. Vle.
4. VI.

B, scherzando

מן המרקם הזה מתפצלות ומתבלטות קוורטות מלודיות הנעות אל טריטונים, ו"נזרקות" מעלה ומטה בין כלי הקשת השונים.

המרקם הולך ונעשה דחוס ונרגש ומוביל אל שיא. הטימפני קוטע בשתי "מכות", ולאחריו משתררת דומיה דרוכה בכל התזמורת.

חטיבת הנושא השני

הנושא השני מופיע בכלי הקשת, באופי קליל, בליווי של פיציקטו.

נושא זה חוזר בכלי הקשת הנמוכים, ולאחר מכן מופיע וואריאנט ברוח עממית הנובעת מן הליווי האקורדי הקצוב בפיציקטו. וואריאנט זה מופיע חמש פעמים ברצף.

החלק המסיים את הוואריאנט, משנה את כוונו, וממנו מתפצל מוטיב בן שלושה צלילים שצובר כוח רב בסקוונצות עולות, עד שהוא מגיע לשיא, הנקטע בבת-אחת. מרקם של טרילים, ללא מלודיה, מוביל אל הנושא הסוגר.

חטיבת הנושא הסוגר

לחטיבה זו אופי סוער ומתוח, והיא סוחפת בכוח אל סיום התצוגה. לנושא הסוגר מהלך מלודי קוורטלי. הוא בנוי מארבע פסוקיות המופיעות על רקע של טרילים.

אחריו הולך ומתפתח בהדרגה שיא של עוצמה במרקם עשיר הכולל מוטיבים שונים בו זמון: טרמולו בצלילים גבוהים; סולמות כרומטיים ארוכים וקצרים במהירויות שונות ובכיוונים מנוגדים; המלודיה של הנושא הסוגר.

קוורטות עולות מובילות אל סולו בפסנתר בעוצמה גדולה וברגיסטר גבוה. הפסנתר מציג וואריאנט נוסף של הקוורטות מן הנושא הסוגר, הכולל גם טריטון.

המתח שלקראת סיום התצוגה נמשך מן הטימפני הנוהם בקוורטות, דרך כלי הקשת הממריאים בקוורטות ודו-השיח של הטריונים - אל סיום רחב הקף של התצוגה: אקורדים מתוחים במקצב סינקופי מסיימים את התצוגה בעוצמה מקסימלית.

הפיתוח

חטיבה ראשונה

סולו של טימפני על סול מכריז על המעבר לפיתוח. אחריו מופיעה מלודיה הלקוחה מן הפתיחה של הפרק במרקם פוגלי.

מן המלודיה הזאת צומחים שני אוסטינטי, האחד עולה בנבל והשני יורד בכלי הקשת. הם מלווים מהלך סינקופי של אקורדים במצלול חריף המזכיר צליפות שוט: מגע נקישתי ברגיסטר גבוה של הפסנתר, אליו מתלווים אפקטים מיוחדים של קסילופון וכלי קשת.

העוצמה הולכת וגוברת, מצלולי ה"שוט" מתעבים ומתעשרים, והמתח גובר. בהמשך חלה התפוגגות מהירה של המתח והעוצמה הולכת ונחלשת.

כעת מופיע מוטיב סולמי המרמז מראש על נושא הפרק הרביעי. הצלילים עדינים: כלי הקשת מופיעים בפיציקטו ובמרקם קונטרפונקטי.

תהליך של התעצמות נובע מן המרקם ההולך ומתעבה, התיזמור המועשר, הצטרפותו של הנבל, חילופי המשקל, העוצמה הגוברת והרגיסטר הגבוה. לאחר השיא הולך המרקם ונעשה דליל, העוצמה פוחתת עד למינימום, והמוטיב הסולמי מופיע בכיוון יורד בלבד.

חטיבת הפוגטו

מעבר קצר בטימפני ובכלי הקשת הנמוכים מוביל אל חטיבת הפוגטו, המבוסס על וריאנט של נושא הפוגה בפרק הראשון.

הכניסות הראשונות של הנושא בכלי קשת נמוכים ומעומעמים נשמעות כמו מעבר למסך מעל לריתמוס מגוון שמשמיע הטימפני. בהדרגה עוברים כלי הקשת לנגינה ללא העמעם, והעוצמה גוברת לאט.

מרקם הפוגטו עשיר בטכניקות קונטרפונקטיות שונות, ובצירופים שונים של קבוצת כלי הקשת. שיא הפוגטו נבנה בהדרגה מריצות מהירות, חלקן כרומטיות, וכנגדן מתעקש הטמפני על מוטיב הקוורטה. העוצמה החזקה נפסקת בפתאומיות. מוטיב הקוורטה מתרחב לטריטון, ומוביל אל הרפריזה: העוצמה חוזרת ומתגברת והקצב מואט.

הרפריזה

לאחר הפסקה קצרה מתפרץ הנושא הראשון באוניסון של כל המיתרים. שתי הפסוקיות הראשונות חוזרות בדומה לתצוגה – למעט הצמצום בריתמוס, השתתפות שתי התיזמורות, והסולו המוארך של הטימפני ביניהן.

- a tempo

Timp.

1. VI.

הפסוקיות הבאות הן וואריאנטים של הנושא, במרקם קונטרפונקטי שמתבלטת בו הקוורטה.

רגיעה זמנית בסקרצנדו שקט מובילה אל מוטיב אספרסיבו ייחודי העובר מתזמורת מיתרים אחת לשניה.

1. VI.

3. VI.

mf espr.

mf espr.

מוטיב זה של קוורטה מלודית הממשיכה לטריטון ולקווינטה, פעם בירידה ופעם בעליה, מוביל אל הנושא השני (במשקל 3/8, לעומת 2/4 בתצוגה).

הנושא השני והנושא הסוגר חוזרים בשינויים קלים בגרסה שהתקצרה ונדחסה בגלל השינוי במשקל.

התנופה לקראת הסיום מתגברת עם הגליסנדי העולים של הפסנתר והנבל, והריצות של כלי הקשת. כמו בתצוגה מכריז הפסנתר על הסיום המתקרב, באמצעות מוטיב הקוורטה.

המפעם הולך ונעשה עוד יותר מהיר כשמתחילה הקודה בוואריאנט נוסף של הנושא הראשון, שנורק בין שתי תזמורות כלי הקשת.

ריצות של סקוונצות בעליה ובריידה בעוצמה רבה, נעצרות בפתאומיות. הפרק מגיע לסיומו במוטיבים הדומיננטיים של הפרק, ובעצמה מרובה.

פרק שלישי - "מוסיקת לילה"

מדברי ברטוק על הפרק:

"פרק שלישי בפה דיאז. צורת גשר (קשת): א ב ג+ד כ' א' ארבעת הפסוקיות של נושא הפוגה שבפרק הראשון משובצות בין החטיבות השונות."

פרק האדג'ו מצטייר כביטוי נוסף לחקר המצלול היחודי שעשה ברטוק ב"מוסיקות הלילה" שלו בכמה יצירות כמו OUT OF DOORS ב-1926, ברביעיות, ובקונצ'רטו לתזמורת ב-1944. ברטוק מתאר בצלילי התזמורת חיקוי לקולות טבע ליליים וקונקרטיים כגון צרצרים, צפרדעים ויצורי לילה אחרים. הוא מזמין את המאזין אל תוך אוירה לילית דמויית מיסתורין, אפופת פחדים וחרדות.

את זאת הוא משיג באמצעות מפעם איטי, דינמיקה חרישית, מצלולים של רגיסטרים קיצוניים, הפתעות בהדגשות פתאומיות, הפסקות פתאומיות, גליסנדי, תדירויות קיצוניות, מרווחים חוזרים, מאגר צלילים כרומטי, מוטיבים ומקצבים מסוימים וצירופים כלים ייחודיים.

ייתכן שאלה הם רשמיו מביקורים בכפרים, כשאסף את מנגינות העם, או אולי מביקוריו בבית אחותו, וייתכן שאלה רמזים וזכרונות בלתי מודעים מיצירות שניגן בהופעותיו כפסנתרן – קטעים של קופרן ופרלודים של דביסי.

כל אלה עברו את הפריזמה של סגנונו האישי, והפכו ל"כלי עבודה" לצורך איפיון מוסיקת הלילה שלו.

לפרק צורת קשת. הפתיחה והסיום עוטפים את הפרק באוירה מיוחדת, מסתורית, מלאת ציפיות. זאת באמצעות הקסילופון החוזר על צליל גבוה מאוד, והטימפני בגליסנדרו בצלילים נמוכים מאוד. המפעם באופן כללי מתון עד איטי, ומשתנה במידה מועטה כמה וכמה פעמים במהלך הפרק.

נקודת ההתפלגות של הסימטריה במבנה הקשת מצויינת על-ידי תנועה מלודית של "סרטן", בדימינוציה ריתמית.

גם התחום של העוצמה מאורגן באופן כללי בצורת קשת, מפיאניסימו לכמה שיאי פורטיסימו בחטיבה האמצעית וחזרה לפיאניסימו. מוטיבים של נושא הפוגה מן הפרק הראשון משולבים בין החטיבות באופן שהופעתם מסמנת את המעבר מחטיבה לחטיבה.

כל החומרים של הפרק שאובים מנושא הפוגה, והחטיבות השונות מציגות כל אחת פן אחר ושונה של חומרים אלה. הסולמיות היא כרומטית, הטונליות איננה מוגדרת באופן חד-משמעי, אבל הבסיס של החטיבה הראשונה של הפרק, וכן גם הצלילים האחרונים של הפרק הם הציר דו-פה #.

סימני דרך

החטיבה הראשונה נפתחת באוירה של ציפיה וחידתיות. המתח הרב נבנה באמצעות ליווי מהמהם-מאיים בטרמולו ברגיסטר הנמוך של כלי הקשת הנמוכים, על פני הציר הטונלי דו-פה #. המלודיה שמעל הטרמולו הזה קטועה מאוד; כל מוטיב שלה מתחיל בהדגשות "מלעיליות" (כמו בשפה ההונגרית), עובדה התורמת אף היא למתח. בחטיבה שלושה משפטים, עם כל משפט נוסף מתעשר המרקם הפוליפוני, וגוברת העוצמה. המשפט השלישי מסתיים בירידה ברגיסטר ובעוצמה. הקסילופון מסמן את סיומו של כל משפט, וצלילו הגבוה מבהיר מעט את הקדרות.

Adagio molto, ♩ ca 40

10

מוטיב איטי מן הפוגה, המופיע בצילי מעביר אותנו אל החטיבה השניה שרובה בצלילים חרישיים. ליווי הטרמולו ממשיך, ומצטרפים אליו כלי קשת גבוהים. מצלול מיוחד של צ'לסטה וכנורות ברגיסטר גבוה, מנגנים בשקט מלודיה נוגעת ללב, דמויית תחינה. המהלך המלודי שלה מתפתל ועולה בכרומטיות במנעד של אוקטבה, בארבע פסוקיות.

2 Soli

1. VI. *Respr.*

אחריהן מתגברת לרגע העוצמה, ומתבלטים הפסנתר - במוטיב ההדגשות ה"הונגריות"; והקסילופון, והטימפני - בגליסנדי נמוכים ומאיימים. מוטיב מן הפוגה בפיאניסימו מעביר אל החטיבה הבאה.

המלודיה של החטיבה השלישית שנשמעת בכלי קשת בטרמולו, מכוסה על-ידי גליסנדי עולים ויורדים שוב ושוב בפסנתר, בנבל ובצ'לסטה. נוצר מצלול ייחודי, לילי, רצוף אימה ופחד, המתפתח מפיאניסימו מסתורי ומתגבר בהדרגה עד לתחושת אסון מתקרב. הרושם הזה מתאמת עם שתי הדגשות מרתיעות. השניה שבהן קוטעת בחזקה ובבת אחת את הרקמה של הגליסנדי והטרמולו. במהלך החלק הזה, כלי הקשת, שנשמעים במעומעם, "מוסרים" מתזמורת אחת לשניה מוטיב מלודי בן ארבעה או חמשה צלילים כרומטיים, המזכיר שוב את נושא הפוגה.

Cel.

20

20

20

20

2. VI.

4. VI.

cresc.

cresc.

cresc.

לאחר החיתוך הנזכר לעיל, עוברים הפסנתר הנבל והצ'לסטה לנגן מוטיב מלודי שחוזר הרבה פעמים בוואריאנטים רבים: בכיוון עולה או במהופך בירידה; ברבעים או בשמיניות; במגע של קשת או בפיציקטו; בצלילים מודגשים או בטרמולו; כל זאת תוך חילופים חריפים ותכופים בעוצמה. מוטיב זה חוזר שוב ושוב בהכרזות תקיפות ביותר, באוניסון של חלק ניכר מן ההרכב התזמורתי כולו. לקראת סיום החטיבה, פוחתת העוצמה והמרקם הופך קונטרפונקטי: קנון בין כל הכלים.

נקודת האמצע של הקשת מצוינת על-ידי השינוי בכיוון המוטיב ובריתמוס שלו: הוא עובר משמיניות לרבעים וכיוונו מתהפך.

המעבר לחטיבה הרביעית נעשה שוב באמצעות המוטיב מן הפוגה, שמשלב בשקט בין השברירים ההולכים ונעלמים של המוטיב הנ"ל.

החטיבה הרביעית נפתחת במלודיה העצובה דמויית התחינה שהתפתלה בחטיבה השניה. היא חוזרת כעת בכלי הקשת במפעם מתון, על רקע טרמולו חרישי בפסנתר ובנבל, ואוסטינטו בצילסטה. שתי תזמורות כלי הקשת מנגנות את המלודיה זו כנגד זו, כמון קנון בין כלי קשת גבוהים לבין כלי קשת נמוכים.

המפעם המואט משדר רגיעה מסוימת, אבל האוירה המסתורית והנוגה, טרם נמוגה. לתוך מרקם שני הקולות מתגנב חרישית המוטיב המעביר מחטיבה לחטיבה.

ספורצנדו פתאומי במצלול דיסוננטי מפר את השקט.

החטיבה החמישית קצרה בהרבה מן החטיבה הראשונה המהלך המלוּדי מקוצר בהשוואה למהלך המקורי והוא מלווה בתנועות גליסנדי רבות בטימפני. תוך שש פסוקיות קצרות חלה ירידה מן הרגיסטר הגבוה. האוירה שקטה, נכנעת אך לא מפויסת.

הקסילופון, במקצב מגוון על צליל גבוה חוזר, וביחד עם הטימפני חותם את הפרק כולו בפיאניסימו, כפי שגם פתח אותו.

פרק רביעי

מדברי ברטוק על הפרק:

"פרק רביעי (ב"לה"). תמצית הצורה: ABCDEDFGA; החטיבה G מביאה את נושא הפוגה מהפרק הראשון, הצורה הכרוזמטית המקורית שלו מוסבת לדיאטוניה."

מבנה כללי

הפרק הרביעי, מעין מחרזות ריקודים כפריים, בנוי מעשר חטיבות שיוצרות צורת רונדו מורחבת שבה החטיבה הראשונה A מופיעה לאורכו של הפרק שלוש פעמים (בשינויים) והחטיבה D מופיעה פעמיים (בשינויים). החטיבות מאורגנות בארבעה גושים הנבדלים זה מזה במפעמם.

הגוש הראשון כולל שלוש חטיבות :

A B A'
1-----25 26-----43 44-----51
Allegro Molto

הגוש השני כולל חמש חטיבות :

C D E D' F
52-----73 74-----82 83-----113 114-----135 136-----202
Unpoco meno mosso

הגושים השלישי והרביעי, כוללים חטיבה אחת כל אחד :

G
203-----234
Molto moderato

A''
235-----285
Allegro

החטיבה האחרונה (קודה) מורכבת מארבעה קטעים שונים באופיים :

235-----243 244-----247 248-----275 276-----285
Allegro Calmo Vivacissimo Meno mosso

הפרק מתפתח לקראת שיא, חטיבה G, שמציג גירסה דיאטונית של נושא הפוגה מהפרק הראשון.

הנושא המרכזי של הפרק בנוי סביב מודוס לידי על הצליל לה (ירידה, עליה, ירידה). המקצב הוא תבנית ריקוד בולגרי במשקל 8/8 בקבוצות של 3+3+2.

סימני דרך

חטיבה ראשונה (A)

שתי "יריות" פתיחה של סימפני נותנות את האות לתחילת הפינלה. מיד לאחריהן, פריטה גסה ונמרצת בסגנון עממי מכינה את כניסת הנושא העיקרי בכלי הקשת.

Allegro molto, ♩ ca 130

Score for Timp., 1. VI., 2. VI., 1. Vle., 1. Vlc., 1. Cb., and 2. Cb. The tempo is Allegro molto, ♩ ca 130. The score includes dynamics such as *f*, *pizz.*, *cresc.*, and *ff*. It features triplets and accents.

הנושא הנמרץ והקצבי מופיע פעמיים ברציפות: פעם אחת באוניסון של תזמורת המיתרים השנייה עם לוי אקורדי במקצב בולגרי בתזמורת הראשונה, ופעם נוספת בהיפוך תפקידי התזמורות: הנושא באוניסון בתזמורת הראשונה כשהליווי בתזמורת השנייה.

Score for 1. Vlc., 1. Cb., and 3. VI. The score shows a rhythmic pattern with accents and dynamics like *f*.

המשך החטיבה כולל כניסות פוגליות שהמרווח ביניהן מצטמצם בהדרגה. העצמה והמתח מתגברים. סוף החטיבה נשמע קטוע.

חטיבה שנייה (B)

חטיבה זו הנה באופי של מוסיקה "פרימיטיביסטית". החטיבה נפתחת במנגינה המבוצעת בפסנתר במצלולי אוניסון ובמרקטו. תחילתה של המנגינה, בצליל אחד החוזר מספר פעמים. המשכה – כרומטי. את הפסנתר מלווים אוסטינטו בטימפני וכלי קשת בפריטה.

Score for Timp. and Pfte. The score shows a rhythmic pattern with dynamics like *p* and *marcato*.

המנגינה מופיעה פעמיים: פעם ראשונה ב-p, פעם שניה מוכפלת באוקטבה גבוהה יותר וב-mf.

החטיבה מסתיימת בקרשצינדו ובסינקופות.

חטיבה ראשונה חוזרת (A')

זוהי גירסה מקוצרת של החטיבה הראשונה. הנושא חוזר פעמיים: פעם אחת הוא מנוגן באוניסון על-ידי תזמורת המיתרים השניה, פעם נוספת הוא מנוגן אוקטבה יותר גבוה ובעוצמה רבה יותר (ff) על-ידי שתי תזמורות המיתרים.

חטיבה שלישית (C)

מיקצב סינקופי באוניסונו על הצליל סיב הופך לנקודת עוגב ומעליה מנגינה בשמיניות שמלווה על-ידי "מקהלה" של כלי קשת במרקם הומוריתמי הכולל גם את היפוך הראי של המנגינה. (טרצות מקבילות והיפוך ראי).

(A) Un poco meno mosso,
ca 120

Timp.
Pfte.
1. VI.
2. VI.

המקצב הסינקופי חוזר ארבע פעמים ואיתו נקודת העוגב וה"מקהלה" ההומופונית כל פעם בקוורטה יותר גבוה.

חטיבה רביעית (D)

הטמפו מואט במקצת. הפסנתר משמיע מנגינה באופי עממי ובדינמיקה ממוצעת (mf).

Pfte. I.

המנגינה חוזרת בכלי-הקשת באוניסון בעוצמה רבה. בלווי - אקורדים סינקופיים בפסנתר, טימפני ונבל. בסיומה של הופעה זו של המנגינה הרחבה ופיתוח.

חטיבה חמישית (E)

המפעם הופך מהיר יותר (Mosso). הדינמיקה יורדת ל- P.

ויולות I ו-II מנגנות מנגינה א-סימטרית במיט דורי. המלודיה כולה בסטקטו אך זרועה בהטעמות ומסתיימת בשתי פעמות חזקות על הטוניקה באוניסון.

The image shows a musical score for three string parts: 1. Violin (top), 2. Violin (middle), and 2. Cello (bottom). The 1. Violin part features a melodic line with a dynamic marking of *f* and a *ford.* (forord) marking. The 2. Violin part has a rhythmic accompaniment with dynamic markings of *f* and *ord.* The 2. Cello part provides a steady bass line. The score is in a key with two flats and a 2/2 time signature.

הלווי יציב ופועם: פסנתר מנגן פעמות של אקורד הטוניקה (מיט מינור), קונטרבסים תומכים בבאס בפיציקטו, וצילים מנגנים בורדון ריתמי ב-COL LEGNO.

המלודיה עוברת תהליכי פיתוח של גזירה, היפוכים, כניסות פוגליות וואריאציות וקונטרפונקטים נלווים- תוך שהיא עוברת בין כלי הקשת השונים.

החטיבה מסתיימת בקרשצינדו על סולם עולה.

חטיבה רביעית חוזרת (D)

המפעם מואט. הפסנתר מנגן שברירים מתוך נושא החטיבה הרביעית (המנגינה העממית) וביניהם משורבבים חלקי סולמות עולים ויורדים בנגינת כלי-הקשת.

The image shows a musical score for Piano (Pfte.) and Violins (1. Vl. and 2. Vl.). The Piano part features a complex accompaniment with a dynamic marking of *ff*. The Violin parts also feature a complex accompaniment with a dynamic marking of *ff*. The score is in a key with two sharps and a 2/2 time signature.

אותם השברירים חוזרים בכינורות, בוולות, בצילים, ובקונטרבסים בסטרטו, ועוברים פיתוח סקוונציאלי.

חטיבה ששית (F)

הדינמיקה יורדת ל- *pp*, מנגינה בסגנון שיר פעוטות מנוגנת על-ידי כינורות I בלווי פסנתר ושאר כלי המיתרים.

המנגינה חוזרת מספר פעמים בוריאנטים, כל פעם יותר גבוה. בשיאה, היא ממשיכה כאוסטינטו שמלווה את הפסנתר במנגינה מן החטיבה השנייה.

הכינורות מצטרפים ומנגנים את המנגינה בקונן עם הפסנתר.

המפעם מואץ בהדרגה. הקסילופון מצטרף בנגינת החלק הכרומטי של הנושא מן החטיבה השנייה (הפרימיטיביסטית). שתי קבוצות המיתרים מנהלות דו-שיח כרומטי ב- *ff* ובטרמולו.

בהמשך הן מתאחדות ומביאות את הפרק לשיאו:

חטיבה שביעית (G)

המפעם מואט, המשקל הנשען על פעמות של רבעים מפנה את מקומו למשקל מתחלף בשמיניות. נושא הפוגה של הפרק הראשון, בלגטו שירתי בכלי הקשת, מופיע בשינוי מקצבי, בפיסוק חדש ובסולם דיאטוני:

כלי הקשת חוזרים על הנושא, וגם כאן מושמע יחד עמו היפוך חפשי של הנושא – הפעם בצלילי הפסנתר. בתשתית – נקודת עוגב בקונטרבסים.

בהמשך מופיעים שברירים של הנושא בחיקוי. המצלול הולך ונעשה שקוף יותר וצלול יותר.

לקראת סוף החטיבה קווים יורדים באופן כרומטי מבוצעים באיטיות רבה על-ידי כלי קשת בטרמולו.

החטיבה מסתיימת עם סולו דמוי אלתור המופיע בצ'לו.

חטיבה ראשונה חוזרת (A'')

המפעם חוזר להיות מהיר. שבריר בקו עולה מתוך הנושא הלידי חוזר אף הוא. השבריר מופיע בחיקויי סטרטו. המפעם מואץ והדינמיקה מתגברת.

1. Vle.
1. Vlc.
p, ma marcato
f
p, ma marcato

הדינמיקה נחלשת באופן פתאומי, המפעם מואט Calmo, והאופי נרגע: הצילסטה מנגנת יחד עם הנבל גירסה איטית בשלושונים של הנושא הלידי. גם כאן, כמו במקומות אחרים ביצירה, מוסיפה הצילסטה הילה של שמימיות למצלול.

Cel.
Arpa
1. VI.
Calmo, *d* ca. 72
simile
sim.

המפעם מואץ פי שניים Vivacissimo, הדינמיקה מתגברת באופן פתאומי, הנושא הלידי מבוצע בצורתו המקורית. המוסיקה עולה באופן הדרגתי ומכילה כניסות של סטרטו. קרשצ'נדו מוביל אל גירסה איטית Meno mosso ומאד אספרסיבית של הנושא הלידי.

1. VI.
2. VI.
più f, espr.
più f, espr.
IV

הסיום קצרצר, מהיר והחלטי.